

Редакційна колегія:

Андрушкевич Ф., доктор педагогічних наук, професор (Польща);
Берегова Г.Д., доктор філософських наук, професор (Україна);
Герасимова Е.М., доктор філософських наук, професор (Україна);
Муляр В.І., доктор філософських наук, професор (Україна);
Розова Т.В., доктор філософських наук, професор (Україна);
Бак М., доктор філософських наук (Польща);
Влох С., доктор педагогічних наук (Польща);
Лень Т.В., кандидат філософських наук, доцент (Україна);
Герасименко М.В., кандидат філософських наук, ст.викладач (Україна);
Черемісін О.В., кандидат історичних наук, доцент (Україна);
Рупташ Н.В., старший викладач (Україна).

Збірник статей, тез і доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції «Філософські обрії сьогодення» / за заг. ред. Берегової Г.Д., Рупташ Н.В. – Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2017. – 359 с.

У збірнику вміщено статті та тези доповідей учасників V Міжнародної науково-практичної конференції «Філософські обрії сьогодення».

У матеріалах авторів акцентовано увагу на філософському осмисленні сучасного соціо-культурного простору, проблемах пізнання й освіти у вимірах філософського аналізу, філософській рефлексії особистості та інших актуальних філософських проблемах сучасності.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, студентам, усім зацікавленим філософськими дослідженнями.

За виклад, зміст, достовірність і грамотність опублікованих матеріалів відповідають автори.

Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет»,
2017 р.

ЗМІСТ	
Бак М. ROZWÓJ TOŻSAMOŚCI JEDNOSTKI W OTOCZENIU MEDIÓW SPOŁECZNOŚCIOWYCH	7
Берегова Г.Д. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ДИСКУС ЗМІСТОВОГО НАПОВНЕННЯ ФІЛОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ У ВИЩІЙ АГАРАНІЙ ШКОЛІ	14
Березіна В.В. КОМПЛЕКСНА ПРИРОДА ФЕНОМЕНУ «ДУША-ТІЛО». ЗАВДАННЯ ПСИХОСОМАТИКИ	21
Благініна С.В. ДОСВІД НІМЕЧЧИНИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ	25
Бова А.А. ПРОТЕСТНІ НАСТРОЇ ТА УЧАСТЬ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ В ЄВРОМАЙДАНІ: СПРОБА СОЦІОСТРУКТУРНОГО АНАЛІЗУ	29
Бокшань Г. І. КОСМОГОНІЯ У РОМАНІ «НЕПРО́СТІ» ТАРАСА ПРОХАСЬКА	42
Боліла С.Ю. ІНФОРМАЦІЙНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ДЛЯ МЕНЕДЖЕРА ЯК СКЛАДОВА САМООСВІТИ ПРОТЯГОМ ЖИТТЯ	45
Волошина В.М. ЕКОЛОГІЧНІ КАТАСТРОФИ ЯК ІНДИКАТОР КРИЗИ ДУХОВНОСТІ	49
Ганаба С.О. ПОТЕНЦІАЛ ОСВІТИ У РОЗВИТКУ ДУХОВНО-ЕМОЦІЙНОЇ КОМПОНЕНТИ СУЧАСНОСТІ	61
Герасименко М.В. ОНТОЛОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ ІДЕЙ В ОСМИСЛЕННІ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ	63
Горбань О.В. ФЕНОМЕН ІНТЕЛІГЕНЦІЇ В КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ ПАТРІОТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ	71
Горбенко К.П. ЧИ МОЖЛИВЕ ІСНУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ЕКЗИСТЕНЦІАЛІВ?	75
Горбова Н.А., Лисенко Д.М. ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ СОКРАТА В СУЧАСНИХ ОСВІТЯНСЬКИХ ТЕХНОЛОГІЯХ	79
Горбова Н.А., Шрамко Є.О. МОБІЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ: ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ	81
Гречишкіна Т.А. ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ МІСЦЯ ЯКІСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ В СИСТЕМІ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ	85
Дашевська Л.М. THE ISSUE OF TEACHING INTERCULTURAL COMMUNICATION	88
Додонов Р.О. ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ГІБРИДНОЇ АГРЕСІЇ	95
Смельяненко Г. Д. ЗНАЧЕННЯ ТА РОЛЬ ІДЕЙ ЕКЗИСТЕНЦІАЛІСТІВ У СУСПІЛЬСТВІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	98
Смельяненко Г. Д. ЕКЗИСТЕНЦІАЛІСТСЬКА МОДЕРНІЗАЦІЯ РОЗУМУ В ТЕОЛОГІЇ ХХ-ХХІ СТ.	104

6. Лебон Г. *Психология народов и масс // Западно-европейская социология XIX – начала XX веков.* – М.: Изд-во Ивана Лимбаха, 1996. – С. 95–145.
7. Самчук З. *Нудьга чи втома? Ціннісно-сміслові перехрестя постсучасності // VERSUS, 2015. - №2(6).* – С. 9-16.
8. Ясперс К. *Смысл и назначение истории.* – М. : Республика, 1994. – 452 с.
9. Гумплович Л. *Основания социологии.* – СПб.: Изд-во В. Павленкова, 1899. – 288 с.
10. Камю А. *Миф о Сизифе. Эссе об абсурде // Сумерки богов.* – М.: Политиздат, 1989. – С. 222–319.
11. Швейцер А. *Благоговение перед жизнью.* – М. : Прогресс, 1992. – 576 с.
12. Хорни К. *Наши внутренние конфликты. Конструктивная теория невроза // Психоанализ и культура.* – М. : Юрист, 1995. – 623 с.
13. Нагорна Л. *Поняття «національна ідентичність» і «національна ідея» в українському термінологічному просторі // Політичний менеджмент.* – 2002. – №2. – С. 18–26.
14. Анкерсмит Ф.Р. *Возвышенный исторический опыт / Ф.Р. Анкерсмит; пер. с англ. И.В. Борисова, Е.Э. Лямина, М.С. Неклюдова, А.А. Олейников, Н.Н. Сосна.* – М.: Европа, 2007. – 612 с.

Горбань О.В.

*доктор філософських наук, професор
кафедри філософії Київського університету
імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна*

ФЕНОМЕН ІНТЕЛІГЕНЦІЇ В КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ ПАТРІОТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ

Сучасний період становлення та розвитку українського суспільства характеризується прагненням до реформування засадничих принципів існування України як держави. Намагання приєднатися до єдиного Європейського цивілізаційного простору позначаються докорінним зламом всього існуючого державного та суспільного устрою, диктують нагальну необхідність запровадження основ правової держави та громадянського суспільства [1, с. 3-5]. Така ситуація загострює не тільки суспільно-політичну кризу, але й породжує активну наукову дискусію з приводу запровадження чітких орієнтирів, які б дозволили як звичайній людині, так і основним державним та суспільним інститутам визначитися з вектором своєї діяльності. Базовою основою таких орієнтирів виступає суспільна ідеологія як сукупність системно впорядкованих поглядів на основі якої усвідомлюються та оцінюються відношення людей до соціальної дійсності та виробляються алгоритми активних індивідуальних та колективних дій. В

цьому сенсі пильної уваги заслуговують системоутворюючі чинники ідеології, особливо ті, які мають в своїй основі моральні засадничі принципи, засновані на почутті обов'язку перед Батьківщиною, внутрішньої відповідальності за свій вклад в суспільне життя, а також глибоке моральне переконання в корелюванні власної долі з долею власного народу, держави, рідного краю. Сукупність таких поглядів, принципів, переконань прийнято вважати патріотичною свідомістю, де патріотизм виступає важливим чинником формування соборності українства, усвідомлення єдиної і спільної справи – розбудови незалежної демократичної правової держави та формування громадянського суспільства

Тема патріотичної свідомості є настільки ж актуальною, як і дискусійною. Вивчення шляхів її формування розкриває надзвичайно широкий спектр проблем різних галузей гуманітарного знання. Традиційними напрямками досліджень в цій сфері прийнято вважати соціально-політичний, де дискусії підлягають політичні форми прояву національної ідеології та соціально-психологічний, в якому вирізняється моральна проблематика формування культури патріотизму. Разом з тим, на наш погляд, досить недооціненим є соціально-філософський підхід в дослідженні патріотизму, який фокусує своє дослідницьке поле на проблемі суб'єкту формування патріотичної ідеології та пошуку тих засадничих світоглядних начал, які здатні відтворити ці елементи на вітчизняному підґрунті.

За походженням термін патріотизм часто співвідносять з грецькими словами «patris» (в перекладі – Батьківщина, Вітчизна) та «patriotes» (співвітчизник). В цьому сенсі, патріотизм розуміється як провідний духовний принцип національного буття людини. Патріотичною свідомістю в такому сенсі буде суспільна та індивідуальна свідомість, що включає в себе етичний та політичний компоненти, змістом яких є почуття морального обов'язку перед народом та Батьківщиною, відданість їм, здатність стати на захист інтересів людини та держави.

Як нами вже відзначалося, на сьогодні «проблемна ситуація полягає в тому, що стара шкала ціннісних орієнтирів вже не працює, а нова ще не сформувалася» [2, с. 6]. Ситуацію ускладнюють зовнішні процеси, пов'язані з факторами глобалізації світу, становленням інформаційного суспільства, спробами формування «нової ідеології», виробленням на цій основі нової патріотичної ідеї. Активно популяризується думка про необхідність виявлення суб'єкту, здатного відповісти на виклики сучасності та продукувати таке нове мислення: «У пошуках реального суб'єкта такого мислення дослідники звертаються до проблеми інтелігенції. Знову актуалізуються питання про потенціал інтелігенції, про її призначення або покликання» [3, с. 3-9].

Отже, на порядку денному соціально-філософського пошуку є дослідження феномену інтелігенції як складової частини суспільства, здатної розробляти необхідні ідеї і здійснювати світоглядний вплив та реалізовувати ідеї патріотизму через освіту і виховання в повсякденному житті людини, результатом яких постає патріотична свідомість.

В своїх попередніх дослідженнях ми відмічали, що «проблема інтелігенції сьогодні актуальна не стільки сама по собі, скільки з приводу її можливості бути і стати ідеологом та вдохновителем патріотичної ідеї в житті суспільства. Традиційно вважається, що саме інтелігенція є духовним наставником, «поводирем», ідеологом тієї частини суспільства, яка здатна, з одного боку - до формування суспільних відносин на виховання якостей патріотизму у людини, а, з іншого - до динамічного розвитку сучасного суспільства на основі вільного вибору людиною свого місця в суспільстві на основі конкуренції та законності в напрямку трансформації його в суспільство громадянське» [6, с. 26].

Дослідницька практика різних дискурсів запропонувала цілу палітру роздумів про те, що таке інтелігенція, який її потенціал і наскільки інтелігенції посильне завдання вирішення заявленої проблеми формування нової ідеології патріотизму в умовах сучасного транзитивного суспільства, де історичні виклики чекають своїх гідних відповідей. При цьому, як правило, залишалось відкритим питання про дієздатність інтелігенції. Аналізуючи накопичений досвід, можна зробити висновок про те, що дослідницька практика зіткнулася з феноменом, про який вже склалися різні уявлення при відсутності стійкого поняття з претензією на визначеність, обумовленість і цілісність образу сутності інтелігенції.

Основні підходи, що склалися у вітчизняній філософії з приводу осмислення феномена інтелігенції дозволяють виділити два напрямки в розумінні «інтелігенції»: функціональний і ціннісний [4, с.17]. Більш поширений, функціональний підхід має в своєму підґрунті соціально-економічну складову визначення феномену. Він базується на уявленні інтелігенції як певної сукупності людей, пов'язаних створенням, збереженням і поширенням ідеальних об'єктів або з професійним заняттям розумовою працею, в тому числі як ідеологів суспільства. Ціннісний підхід включає в себе дослідження проявів феномену інтелігенції не тільки через пізнавальні процеси, а й через глибоке осмислення, і внутрішнє переживання моральних цінностей, рефлексивність, здатність бути «совістю нації», еталоном патріотичного служіння Батьківщині.

Виходячи з даних підходів, можемо вважати, що «Функцією інтелігенції є внесення раціональності в соціальне і духовне життя суспільства. Ціннісна складова інтелігенції – це ставлення до патріотизму, як до головної цінності і, на цій основі, спроба перебудувати суспільство на основі раціональних уявлень про ідеальне суспільство, або прагнення до синтезу нових знань і традиційного укладу життя» [5, с. 32].

Головні якості інтелігента ми зустрічаємо в якості завдань з формування національного патріотизму у Державній національній програмі «Освіта» ("Україна XXI століття"), Законі України «Про освіту», «Концепції виховання особистості в умовах розвитку української державності», де, як стратегічні, визначаються завдання виховання в особистості любові до Батьківщини, усвідомлення нею свого громадянського обов'язку на основі національних і загальнолюдських духовних цінностей, утвердження якостей громадянина-патріота України як світоглядного чинника розвитку культурного і творчого

потенціалу нашого народу. Виходячи з текстів офіційних документів, можемо зробити висновок, що «Формування патріотичної свідомості й самосвідомості у громадян України має бути одним з головних завдань їх громадянського і національного виховання» [6, с. 29].

Природно, що ідеологія патріотизму має пройти певний шлях формування. Як уже зазначалося нами в попередніх дослідженнях: «Головне в сучасній парадигмі формування патріотизму полягає в розумінні, що дане явище зароджується і формується як відчуття, пов'язане з світобаченням рідного краю, ближнього оточення, своєї мови в ранньому дитячому віці, що щільно пов'язане із чуттєвою сферою дитини, яка дозволяє інтегрувати патріотичний феномен на чуттєвому рівні. У зрілому віці це відчуття соціалізується, підноситься і все більш усвідомлюється, рефлексується, особливо в процесі здійснення конкретних видів суспільно-корисної діяльності» [6, с. 32].

Отже, патріотичне виховання, яким власне і переймається вітчизняна патріотично налаштована інтелігенція, має здійснюватись як єдиний дворівневий процес: на психологічному рівні як процес формування почуттів, уявлень, звичок, настроїв, прагнень, норм патріотизму, вольових якостей людини, та на ідеологічно-світоглядному рівні як процес формування патріотичної свідомості, ідей, поглядів, та переконань.

Таким чином, патріотично сформовану особистість можна вважати вищим рівнем розвитку особи, на якому вона ідентифікує себе з Батьківщиною, коли її особистісні переконання виявляють себе в єднанні відчуттів, цінностей, поглядів, норм, ідеалів, цілей, дій і вчинків інших осіб, інтегральним моментом яких виступають вищі інтереси суспільства, активна реалізація ідеї служіння Вітчизні.

Ідеологія сучасного патріотизму має корелювати з певними підходами, що дозволять сформувати її як одну найбільш значущих цінностей, властиву всім сферам життя суспільства і держави. На нашу думку, при формуванні зазначеної ідеології слід мати на увазі, що патріотизм «По-перше, є найважливішим духовним надбанням особистості, характеризує вищий рівень її розвитку і виявляється в її активно-діяльній самореалізації на благо Вітчизни. По-друге, нова ідеологія патріотизму постає певним фундаментом сучасної суспільної і державної архітектури, методологічною опорою його життєздатності, однією з першоосновних умов ефективного функціонування системи соціальних і державних інститутів. По-третє, завданням вітчизняної інтелігенції є відтворення в історичному плані патріотизму як джерела духовних і етичних сил і здоров'я суспільства, його життєстійкості і сили, яка особливо могутньо і нестримно виявляється на переломних етапах розвитку, під час великих, історично значущих подій, у роки важких соціальних випробувань» [6, с. 33].

При цьому, виключного значення набувають такі якості інтелігента як чесність, порядність і принциповість, обумовлені не мораллю суспільства, а тією моральною відповідальністю людини в суспільстві, яка складається в процесі виховання і освіти через залучення до напрацьованого історичного досвіду, основу якого складають загальнолюдські гуманістичні цінності.

Література:

1. Горбань А.В. Гражданское общество: идея и ее осуществление: [монография] / А.В. Горбань. – Симферополь: ИТ АРИАЛ, 2011. – 396 с.
2. Гражданское общество в эпоху тотальной глобализации: [коллективная монография] / [А.В. Горбань, А.А. Чемшист, Ю.С. Коноплин и др.]; научн. ред. И.И. Кальной, А.В. Горбань. – Симферополь: ИТ АРИАЛ, 2011. – 846 с.
3. Роль интеллигенции в формировании идеологии среднего класса. Монография / Науч.ред. И.И. Кальной, А.В. Горбань – Симферополь: Синтагма, 2010. – 460 с.
4. Веселов В.Р. О противоречиях нравственно-этического подхода к истории интеллигенции / В.Р. Веселов // Нравственный императив интеллигенции. Прошлое, настоящее, будущее. - Иваново, 1995. – С. 17-20.
5. Горбань А.В. Интеллигенция как структурообразующий элемент гражданского общества: [монография] / А.В. Горбань. - Симферополь: ИТ АРИАЛ, 2010. – 280 с.
6. Горбань О.В. Вітчизняна інтелігенція як ідеолог національного патріотизму / О.В. Горбань // Вісник Черкаського університету. Серія Філософія. – 2016. - № 2. – С. 25-34.

Горбенко К.П.

*аспірант кафедри філософії Донецького
національного університету
імені Василя Стуса
м. Вінниця, Україна*

ЧИ МОЖЛИВЕ ІСНУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ЕКЗИСТЕНЦІАЛІВ?

Однім з дискусійних питань сучасної соціальної філософії є питання про статус екзистенціалів. Чи позначає цей концепт суто індивідуальні переживання людини, чи все ж таки можливий вихід на рівень колективних, ширше – соціальних переживань? Інакше кажучи, чи можливе існування соціальних екзистенціалів?

Як відомо, поняття екзистенціалу з'являється в філософії завдяки текстам М. Гайдеггера, який використовував його для наповнення логіко-термінологічного апарату власної феноменологічної онтології. Понятійне відтворення втраченої цілісності буття – ось функція, яку мали виконати «екзистенційні поняття» або екзистенціали. Вони вказували на особливі, базові конститутивні моменти людського буття, виокремлені в «екзистенційному устрої присутності».

Людина занурена у драму буття, в його граничні значення і сенси, вона дійсно «присутня» в світі. Екзистенціалісти виокремлюють істинне та неістинне існування людини, відмовляючи суспільству в праві гарантувати світле майбутнє. В їхніх працях лунає стоїчна віра в можливості індивіда протистояти будь-яким формам соціальних маніпуляцій і насилля та,